

Милош Војиновић (1989)
4. разред
XIII београдска гимназија

Биоскопи у Београду 1941–1944. године

Београд, 2008.

Садржај

Почетак.....	3
Биоскопи.....	4
Репертоар.....	7
Правна акта и цензура.....	10
Промет и дистрибуција филмова.....	12
Промена назива биоскопа и ћирилични титл.....	13
Новински извештаји и стање у биоскопима.....	14
Закључак.....	16
Извори.....	18
Литература и интернет.....	18
Прилози.....	19

АПСТРАКТ: Рад представља покушај да се прикаже улога и рад биоскопа у Београду за време Другог светског рата. Сазнаје се колико је власт полагала на културу, колика је била слобода функционисања културних институција, колики је удео имала пропаганда и може се изградити слика о укусу, навикама и понашању становника престонице. Биоскоп је имао вишеструку улогу: служио је као место за одмор и разоноду становника, а и био је истовремено део пропагандне машинерије.

Рат између Краљевине Југославије и Немачке није дуго трајао и капитулација је потписана 17. априла 1941. године у Београду. Команда копнене војске Трећег Рајха 20. априла 1941. године, успоставила је „редовну окупациону“ војну управу у Србији, самим тим и у Београду и преузела је законодавну, судску и извршну власт. У Београду је одмах стациониран значајан број војних, обавештајних, техничких и осталих специјализованих јединица. Број становника окупирне престонице сазнајемо на основу пописа од 18. маја 1941. године. Београд је тада имао 253 729 становника. Број није обухватао становнике Земуна, заробљенке и немачку војску. Због сталног повратка људи кућама и због континуираног прилива избеглица, број становника био је подложен променама.¹

Паралелно са преузимањем власти, како би што пре стекли потпуну контролу, немачка окупациона власт предузима мере за „нормализацију“ стања у Београду. Почето је са санацијом бомбардованог дела престонице и полако је оживљаван културни и уметнички живот. Истовремено грађани Београда су позвани да се мирно и што пре врате на своја радна места.

Почетак

Прва биоскопска представа за јавност је организована 5. маја 1941. године.² Представа је одржана пре него што је законски било уређено функционисање биоскопа као институције, што је било неуобичајено за окупациону власт. Бомбардовање Београда 6. априла, упркос разорности, није у већој мери оштетило београдске биоскопе. Страдали су *Коларац*, *Луксор*, *Рекс* и *Корзо*. Први биоскоп који је прорадио после потписивање капитулације, био је биоскоп *Београд*, који је отворен 28. априла, и одмах је претворен у војни биоскоп (*Soldaten kino*). Репертоар београдских биоскопа редовно је излазио на странама дневног листа *Ново време*, који је излазио од 16. маја 1941. до 5. октобра 1944. године. У првом броју, 16. маја 1941. године, објављен је и први репертоар:³

¹ „Попис“, *Ново време*, бр. 10, 25. мај 1941, 2.

² Мар.(ковић), М.(илош), „Београдска публика опет пуни биоскопске доране“, *Ново Време*, бр. 4, 19. мај 1941, 4.

³ „Биоскопски репертоар“, *Ново време*, бр. 1, 16. мај 1941, 5.

<i>Касина</i>	Звезда из Рија
<i>Новаковић I</i>	У царству љубави
<i>Новаковић II</i>	Компромитована невеста
<i>Унион</i>	Мајчина љубав
<i>Славија</i>	Мајчина љубав
<i>Сити</i>	Певач заводник
<i>Балкан</i>	Ја сам Себастијан От

Табела 1: Биоскопски репертоар за 16. мај 1941. године

Пре почетка рата у Београду своја представништва имали су неки од највећих филмских студија као што су *Warner bros first national* и *Fox film corporation*, што говори о степену развијености београдских биоскопа пре рата, тако да није било тешко наставити са радом. У почетку су пуштани филмови који су се затекли код дистрибутера уочи рата. Наравно, репертоар је био значајно ревидиран. У, условно речено, „почетном“ периоду окупације у биоскопе се „провукао“ и један филм који је произведен у Сједињеним Америчким Државама. Филм „Снежана и седам патуљака“ је дугометражни анимирани филм. Филм је приказиван у биоскопу Колосеум, од 1. до 20. октобра 1941. године, и био је синхронизован на немачки језик. Порекло филма није помињано.

Број дворана се постепено повећавао, тако да су за време окупације, поред већ наведених биоскопа, у краћем или дужем временском периоду филмове приказивали и: *Метропол, Дрина, Колосеум, Триглав, Корзо, Коларац, Палас, Душановац, Чукарица, Вук Караџић, Олимпија, Врачар, Јадран, Уфа филм театар Београд и Раковица*.⁴ Поред општег поскупљења, цена биоскопских улазница остала је иста, и кретала се, у почетку, између 5 и 10 динара.

Биоскопи

Биоскоп *Београд (Soldatten kino)* је, као што је већ речено, одмах по окупацији намењен немачкој војсци. Нешто касније је фирма Уфа-филм закупила биоскоп, и назив је промењен у Уфа-филм театар.⁵ Реновирање, које је финансирао Уфа-филм, завршено је брзо и 29. октобра 1942. године наставио је рад као најрепрезентативнија биоскопска дворана у окупираном Београду, коју је Уфа наменила премијерама својих најрепрезентативнијих филмова. Дневни лист, *Ново време* је неколико дана за редом обавештавало читаоце о скором отварању новог биоскопа, и 29. октобра 1942. године дошло је до отварања биоскопа за грађане. Премијерно је приказан филм у боји, победник венедијанског филмског фестивала, *Златан град*. Дан раније у истом простору филм је приказан за посебне госте. На премијери су између осталих присуствовали и представници немачке команде у

⁴ Према подацима из дневног листа *Ново време*.

⁵ Universum Film AG, односно Уфа филм. За време Другог светског рата највећи филмски студио у Немачкој, у власништву је имао и ланац биоскопа. У даљем тексту „УФА“

Србији, чланови Српске владе, и водеће личности јавног и културног живота.⁶ Слободно можемо рећи да је филм „Златан град“ био веома популаран у окупираном Београду. Филм је погледало 108 000 гледалаца.⁷ Продавало се толико карата, да је то подстакло и неколико ђака, тачније 36, углавном гимназијалаца, да почну са препродајом карата. Ускоро су били ухапшени.⁸ Овај покушај зараде убрзо је донео консеквенце, тако да је свим ученицима био забрањен приступ биоскопима у наредних петнаест дана.⁹ Поред филма „Златан град“, најгледанији, са преко 100 000 гледалаца, били су филмови „Његова друга младост“ и „Минхаузен“.

Коларчев народни универзитет је филмске представе организовао у великој сали задужбине Илије М. Коларца. Концепција филмског програма на Коларчевом универзитету, састојала се у томе да ова елитна културна установа треба да приказује документарне филмове научно популарног и културно образовног карактера, чије би пројекције понекад пратила пригодна предавања. Тако је 1. јуна 1942. године, предавање о „Шпијунажи и петролеју“, одржао новинар Л. К. Скореп. Скореп је као новинар *Новог времена* са Блиског истока и из централне Азије слао репортаже, а у Коларчевој задужбини говорио је, помоћу документарних снимака, о својим утисцима и о значају који ће у будућности имати Блиски исток. Нигде се не спомиње цена улазница за ђаке, тако да су те пројекције вероватно биле бесплатне. Неки од филмова који су приказивани су: „Живи свет Африке“, „Зимски спорт“, „Из животињског света“, „Обедска бара“, „Живот на дну мора“, „У Персији“, „У земљи Бушмана“... Приказивање филмова на Коларчевом народном универзитету први пут је забележено, када је министар просвете Велибор Јонић, 14. јануара 1942. године, гледао програм састављен од следећих филмова: „Обедска бара“, „Под тропским сунцем Јаве“ и „Скијање“.¹⁰ Коларчев народни универзитет се разликовао од свих осталих биоскопа, по томе што су у његовом репертоару, током читавог рада, доминирали културни и документарни филмови.

Поставља се питање, како је Коларац могао да функционише тако слободно, односно како је избегао филмске вести, пошто се оне не помињу у документима који извештавају о раду Коларчевог народног универзитета као биоскопа. Одговор може бити у томе што су пројекције углавном посећивали ученици, и да у приказиваним филмовима није било ничега што се косило са нацистичком доктрином.

Биоскопи су углавном били специјализовани. Тако је *Касина*, биоскоп са 1300 места, углавном пуштао немачке, режимске тј. филмове нације. *Новаковић*

⁶ „Успех филма у бојама 'Златан град' свечана премијера у Уфином филм-театру 'Београд'“, *Ново време*, бр. 460, 30. октобар 1942, 4.

⁷ Мар.(ковић), М.(илош), „Филмски живот Београда“, *Ново време*, бр. 538, 31. јануара 1943, 5.

⁸ „Хватање препродаваца биоскопских улазница – међу препродавцима ухваћено је и 36 ђака“, *Ново време*, 26. јануар 1943, 5.

⁹ „За 15 дана забрањено посећивање биоскопа ученицима средњих и средњих стручних школа“, *Обнова*, бр. 497, 18. фебруар 1943, 5.

¹⁰ Мар.(ковић), М.(илош), „Приказивање научних филмова ђаци су пратили са великом пажњом“, *Ново време*, бр. 216, 15. јануар 1942, 5.

(касније *Опленац*), пуштао је углавном акције у обе сале, *Колосеум* (касније *Двор*) мађарске премијере док су се доста рано *Авала*, *Дрина*, *Рекс* (касније *Шумадинац*) и *Славија* дефинисали као репризни биоскопи. Биоскоп *Балкан* је брзо створио чврсту програмску шему, тако да је углавном, као и *Касина*, пуштао филмове о супериорности аријевске расе.

Биоскоп *Таково* поново је почео са радом 24. септембра 1942. године. После реновирања, почело се са приказивањем ексклузивних премијера и културних филмова, који су приказивани уторком.¹¹ Упркос томе биоскоп је убрзо постао репризни, а културни филмови су постали основа репертоара.

Богатству и разноврсности живота у Београду, допринела је и једна несвакидашњост. Реч је о биоскопу *Олимпија* – који је био, дечији биоскоп! Акцију су организовала, и једно време успешно спроводила, деца. Биоскоп је започео рад почетком 1942. године и пројекат је убрзо привукао пажњу јавности, штампе па чак и представника власти. Биоскоп је у почетку радио у једној гаражи без прозора, и ту су давале прве представе. Рад малих другара је константно растао, па су ускоро, уз помоћ са стране и са личним прилозима успели да набаве два пројектора и саграђена је права мала дворана. Биоскоп је убрзо добио и специјалног техничара за оператера. Рад биоскопа први пут је био прекинут, због распуста.¹² Др Живомир Младеновић, цензор Министарства просвете и вера, подноси 4. марта 1942. године реферат о раду биоскопа *Олимпија*¹³ у коме се може пронаћи неколико занимљивих података. Директор Олимпије, био је Душан Коцић, ученик петог разреда, гимназије Краља Александра. Великог утицаја имао је и Милан Јанковић ученик петог разреда исте гимназије, јер је давао локал, платно и плоче. Биоскоп је тешко долазио до филмова, не ретко „испод руке“, али би вероватно и даље наставио са животарењем, да се брат Милана Јанковића није наљутио и на крају све полупао. Тако је почетком јануара 1943. године, дечији биоскоп Олимпија, прекинуо свој рад.

Представе у београдским биоскопима углавном су почињале у 14:30, 16:45 и 19:00. Грађани из предграђа углавном су посећивали прве две пројекције због полицијског часа.

Лист *Ново време*, објавио је 31. јануара 1943. године занимљив чланак, у коме се налазе статистички подаци о раду биоскопа. Према њему, у Београду је тада радио 21 биоскоп, од којих је 6 било премијерно. Београдске биоскопе дневно је посећивало 12 000 до 15 000 гледалаца, а недељом се број повећавао на 25 000 до 30 000 посетилаца.¹⁴ Према истом извору рекордну посету, имао је филм „Златан град“, који је видело 108 000 гледалаца.

¹¹ Мар.(ковић), М.(илош), „Специјалне претставе културних филмова“, *Ново време*, бр. 433, 29. септембар 1942, 4.

¹² Ј.С. „Дечији биоскоп „Олимпија“ почиње рад“, *Ново време*, бр. 415, 8. септембар 1942, 4.

¹³ Архив Србије, фонд Министарство просвете, Одељење за високо образовање и народну културу, Извештај о раду биоскопа *Олимпија* – Београд 4. март 1943, фасцикла 763, документ бр. 961.

¹⁴ Употребљен је термин „недељом“, а не „викендом“, зато што је за време окупације радна недеља трајала 6 дана.

Репертоар

Немачка је у периоду Другог светског рата била земља чија је кинематографија била веома развијена. Плански је смањен број филмских предузећа, ради лакше контроле, и постепено је велики број предузећа национализован. Осниване су разне канцеларије и одељења, који су чинили неколико министарстава.¹⁵ Тај сложени апарат, омогућавао је апсолутну контролу над свим ствараним филмовима. Чињенице, да је филмски језик универзалан, да га чак и неписмени без проблема разумеју, и да је филм најснажније пропагандно средство – свакако су биле на уму филмских стваралаца у Немачкој. „Филм је одлучујуће средство којим може да се утиче на мишљење народа и зато је потребно да се паметно уводи у јавни живот. Једна таква употреба учиниће велики корак унапред на путу новог духовног поретка у Европи“.¹⁶

Филмови који су стварани за време нацистичке владавине у Немачкој, могу се поделити у две групе, прву отворено пропагандне,¹⁷ односно „филмове нације“, и другу, бројнију, која је стварала забавне, лаке филмове, филмове чији је главни задатак био улепшавање туробне ратне свакодневице. Свакако да и режимски филмови садрже одређену комерцијалну вредност, као што и сваки забавни филм има одређену идеолошку позадину, али оваква класификација се сама по себи намеће. Београдска публика је у већем броју посећивала комедије, и филмове са забавним садржајем, мада су и неки озлоглашени филмови, праћени јаким рекламном, наилазили на добар пријем. Најприсутнији редитељ током окупације био је Артур Марија Рабеналт, са 13 филмова.¹⁸ Почетком рата долази и до таласа стварања одређеног броја ратних филмова, мада они никад нису постали доминантни. Међутим, неки од њих, као што су *Stukas* или *U-boat westwards* стекли су велику популарност. Мала популарност ратних филмова може се преписати и УФА магацинима, који су углавном били пуни извештаја са фронтана.

Што се филмских вести тиче, које су имале значајан удео у репертоару, највећи број створила је УФА, тако да су све филмске вести убрзо постале познате под именом Уфа магазин. Уфини недељни прегледи су се, осим редовних извештаја са фронтана, који су наравно били у првом плану, састојали и од спортских, културних и привредних вести. Крајем 1942. године у Србији је отворено, *Одељење за филмске репортаже*, које је основано од стране Немачке филмске коморе, тако

¹⁵ „Propagandaministerium“

http://en.wikipedia.org/wiki/Ministry_for_Popular_Enlightenment_and_Propaganda, (10.9.2007) и „Department of film“, у „Nazi propaganda“, http://en.wikipedia.org/wiki/Department_of_Film, (10.9.2007).

¹⁶ Гебелс, Јозеф, „О значају филма у Новој европи“, *Ново време*, 21. мај 1941, 1.

¹⁷ Колики су је значај зарађене стране давале пропагандним филмовима, може се закључити и из чињенице да је америчка армија за своје потребе ангажовала Френка Капру, чувеног америчког режисера италијанског порекла. За серију пропагандних филмова *Why we fight*, добио је оскара.

¹⁸ Јеличић, Драган, *Кинематографске делатности у окупираном Београду*, Факултет драмских уметности, Београд 1986. Дипломски рад.

да су посетиоци београдских биоскопа убрзо могли да гледају и репортаже снимљене у окупираној Србији.¹⁹

За време Другог светског рата култ личности је био јак у Немачкој, сходно томе, значајан број филмова посвећен је и историјским великанима. Неки од њих су „Бизмарк“²⁰ „Велики краљ“²¹ (филм о Фридриху Великом), „Моцарт-кога богови воле“²² и „Рембрант“. Филмови су, макар се тако може закључи на основу извештаја дневне штампе, одлично примљени од стране београдске публике.²³ Иако број приказаних антисемитских филмова у Београду није велики (приказана су укупно три), њихове пројекције су у новинама имале су запажен публицитет.²⁴ Приказивање филма „Јеврејин Зис“ одвијала се у два биоскопа истовремено, а сам филм је рекламиран као „најактуелнији филм данашњице снимљен према историјским догађајима“. Од антисемитских филмова приказани су још и „Вечити Јеврејин“ и „Ротшилди“.

Ток рата јесте у значајној мери утицао на број приказаних филмова, мада се не може рећи да је дошло до значајнијих жанровских промена, примат су и даље имали лаки, забавни филмови. Број филмовима приказаних по годинама је:²⁵

Година	1941.	1942.	1943.	1944.
Број приказаних филмова	148	137	92	53

Табела 2: Број приказаних филмова по годинама

Београђани су имали прилику да виде и нешто што Немци нису. У периоду од 26. маја па до 16. јуна 1944. године у биоскопу Београд, становници престонице имали су прилику да виде филм „Титаник“.²⁶ Вероватно не најбољи, али сигурно највећи и најскупљи подухват нацистичке кинематографије. Поред немачких филмова, београдска публика је имала прилике да види и филмове који су произведени и у другим земљама.

¹⁹ „У Београду је организована стална служба филмског журнала „Уфе“, *Обнова*, бр. 450, 21. децембар 1942, 6.

²⁰ М.(илош Марковић), „Нови биографски филмови: Бизмаркова личност на филму“, *Ново време*, бр. 323, 23. мај 1942, 6.

²¹ Мар.(ковић), М.(илош), „Велики краљ“, *Ново време*, бр. 526, 17. јануар 1943, 5.

²² Мар.(ковић), М.(илош), „Мозарт“, *Ново време*, бр. 612, 29. април 1943, 4.

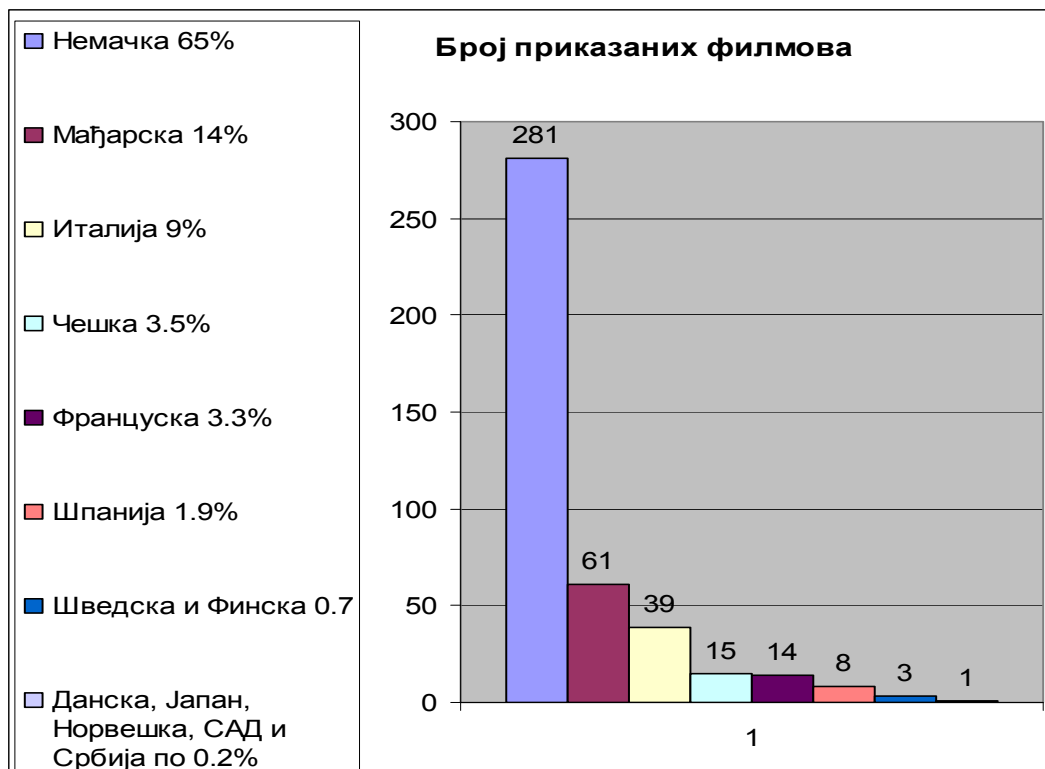
²³ Мар.(ковић), М.(илош), „Филм о великом сликару Рембранту“, *Ново време*, бр. 493, 8. децембар 1942, 5.

²⁴ О.(обрадовић), П., „Јеврејин Зис – Монументално дело немачке филмске продукције“, *Обнова*, бр. 7, 12. јул 1941, 9.

„Вечити Јеврејин – документарни филм о животу Јевреја у Пољској“, *Обнова*, бр. 354, 31. август 1942, 10.

²⁵ Јеличић, Драган, *Кинематографске делатности у окупираном Београду*, Факултет драмских уметности, Београд 1986. (За 1941. годину рачунати су само филмови приказани после потписивања капитулације).

²⁶ На дан премијере, биоскоп у коме је филм требао бити приказан срушен је у бомбардовању, а касније Гебелс је одлучио да филм не буде приказан.

Табела 3: Број приказаних филмова по земљама настанка

Осим кинематографских производа из Немачке и из других земаља, Београђани су могли да виде и филмове који су били домаће производње.

„Краљ ваздуха“ је филм Драгољуба Алексића²⁷, који је по занимању био акробата. Филм није сачуван као целина, међутим делови филма су остали сачувани, неки тако што их је Алексић употребио у свом следећем филму, „Невиност без заштите“. Сам филм је настао као скуп пет акробација које је Алексић изводио, и које су биле забележене камером.

Премијера филма била је у биоскопу *Метропол*, 6. јануара 1942. године. Део зараде Драгољуб Алексић је дао у добротворне сврхе, што су власти благонаклоно прихватиле. Филм се приказивао до 10. јануара 1942. године.²⁸

Давање дела прихода од предходног филма у добротворне сврхе, Драгољубу Алексићу је омогућило да му власт не прави сувише проблема, што му је омогућило да сними још један филм „Невиност без заштите“. Филм је дефинитивно завршен у фебруару 1943. године. Прво је приказан властима како би добио одобрење за јавно приказивање. Тој првој пројекцији присуствовао је и министар

²⁷ После рата, против Драгољуба Алексића подигнута је оптужница која га је теретила за дело „злочина и престопа против српске националне части“, и за сарадњу са окупатором с обзиром на то да је филм снимљен за време окупације. Одлуком јавног тужиоца града Београда, Алексић је ослобођен оптужбе.

²⁸ „Биоскопски репертоар“, *Ново време*, бр. 212, 6-10. јануар 1942.

Велибор Јонић.²⁹ Филм је премијерно приказан у биоскопу *Таково*, 15. фебруара 1943. године. Представу је поред филма Драгољуба Алексића сачињавао и документарни филм о негативним странама америчког начина живота.³⁰ Премијери филма присуствовао је и професор др Живомир Младеновић, референт за позориште и филм у Министарству просвете и вера. О Филму „Невиност без заштите“ као закључак у свом извештају написао је:

„ Први српски тон филм „Невиност без заштите“ преставља наиван и доста слаб почетак на једном уметничком пољу на коме су друге нације, не веће од наше већ постигле завидне резултате, али он заслужује пуну пажњу зато што је први и једини. Школска омладина може да види овај филм.

16. фебруар 1943 год.

Референт за позориште и филм,

Др Живомир Младеновић“.³¹

Током четири недеље приказивања, филм је видело преко 62 000 гледалаца.³² Вредност филма „Невиност без заштите“ је у томе што је то далеко најуспелији домаћи кинематографски подухват за време окупације.

„Недељни преглед“ биле су филмске вести домаће производње, чији је аутор био Стеван Мишковић. Дужина варира од 3 до 6 минута, и састоји се из седам кратих делова, од којих се свака односила на по један дан у недељи. Отворено је пропагирана идеологија и борба нацистичке Немачке и њених савезника. „Недељни преглед“ је углавном пуштан као први филм у оквиру биоскопске представе, углавном пре Уфа магазина. Мишљења људи који су истраживали ову тему се разликују, тако да се Мирослав Савковић углавном базира на критиковање лоших анимација и квалитета док Драган Јеличић углавном цени труд и напоре аутора.³³

Правна акта и цензура

Убрзо по преузимању власти, немачки војни заповедник у Србији, донео је *Уредбу о раду биоскопа и о изнајмљивању филмова*. Уредба је објављена у листу *Ново време* 25. маја 1941. године, са ретроактивним деловањем од 1. маја исте године.³⁴ Једина фирма којој је било дозвољено да настави делатност дистрибуције филмова је *Тесла Филм А. Г.* из Београда. Копије у поседу осталих предузећа биле су конфисковане и уништене у великом броју. Уништавани филмови углавном су

²⁹ С.(отиновић), Вл.(адан), „Приказивање првог српског тон филма“, *Ново време*, бр. 549, 13. фебруар 1943, 4.

³⁰ „Два занимљива филма код 'Такова'“, *Ново време*, бр. 552, 17. фебруар 1943, 4.

³¹ Архив Србије, фонд Министарство просвете и вера, Одељење за високо образовање и народну културу, Реферат о филму „Невиност без заштите“ – Београд, 16. март 1943 фасц. 763, док. 804.

³² Мар.(ковић), М.(илош), „У Београду је уређен модеран филмски атеље за тонска снимања“, *Ново време*, бр. 574, 14. март 1943, 5.

³³ Савковић, Мирослав, *Кинематографске делатности у окупираној Србији 1941.-1944*, Ибис, Београд 2001. и Јеличић, Драган, *Кинематографске делатности у окупираном Београду*, Факултет драмских уметности, Београд 1986. Дипломски рад.

³⁴ „Нове уредбе, Војни заповедник у Србији прописао је уредбе о вођењу позоришта, о раду биоскопа и изнајмљивању филмова, о кабаретима и варијетима, Уредба о раду биоскопа и изнајмљивању филмова“, *Ново време*, бр. 10, 25. мај 1941, 4.

били америчке, енглеске и француске продукције.³⁵ Биоскопи су могли ставити на програм само филмове које је цензуришао и њихово јавно приказивање одобрио немачки војни заповедник у Србији. Фебруара 1943. године донета је *Уредба о уређењу промета филмова*. Како је ситуација на фронтима постајала све лошија, неке обавезе су препуштене домаћим властима, пре свега Министарству просвете и вера.

Приликом првог стављања на репертоар, неког играног филма, власници биоскопа били су обавезни да филм приказују најмање седам дана. Копије културних филмова биле су испоручиване биоскопима бесплатно. Почев од 1. октобра 1943. године, културни филмови³⁶ били су обавезни део биоскопске представе. Свака биоскопска представа морала је бити састављена од: недељног прегледа (филмских вести), културног филма, главног филма. Из биоскопског репертоара не може се утврдити да ли је до примене обавезног програма долазило, из разлога што су неки биоскопи објављивали које филмске вести и културни филм приказују, а неки нису.

Биоскопске улазнице, чија се цена кретала између 5 динара за репризне биоскопе и 15 за премијере, опорезиване су на следећи начин:³⁷

- државна такса 20%
- окружна и општинска такса 10%, по одбитку државне таксе
- позоришна такса.³⁸

Плате особља у свим биоскопима морале су бити у складу са наредбом, а уколико је неки власник биоскопа желео да исплаћује више новца, морао је претходно да добије одобрење од Комесаријата за цене и наднице. Плате су се кретале од 3 500 динара, колико су зарађивали пословођа и први руководиоца у премијерним биоскопима, па до 800 динара, колико је зарађивао чистач у неком од репризних београдских биоскопа.³⁹ Радницима и запосленима у биоскопима припадао је, осим плате, додатак на скупшћу у износу од 20 % за удате и ожењене, односно 10 % за неудате и нежењене, као и дечији додатак за дете до 18 година старости, у износу од 200 динара.⁴⁰

Од почетка Окупације, па до доношења *Уредбе о уређењу промета филмова*, цензуру је вршио немачки војни заповедник. После доношења поменуте уредбе, посао цензуре филмова прешао је на Министарство просвете и вера. Млађима од 18 година било је забрањено да гледају филмове који предходно нису били одобрени за школску омладину. Такву одлуку је донео министар просвете и вера Велибор

³⁵ Савковић, Мирослав, *Кинематографске делатности у окупираној Србији 1941.-1944*, Ибис, Београд 2001.

³⁶ Културни филмови, односно документарни филмови, чинили су значајан део репертоара београдских биоскопа. Помињу се још и под називима образовни и научни.

³⁷ Цене улазница за групне посете специјалним пројекцијама нису узете у обзир.

³⁸ Један део новца одлазио је у „позоришни фонд“ који је служио за поправку позоришта и набавку нових реквизита

³⁹ Види прилог бр. 2

⁴⁰ Поређења ради, цена примерка *Новог времена* била је 1 динар.

Јонић 17. марта 1943. године. Једини филм из тог периода који није био одобрен за ученике, био је *Њен први рандеву*.⁴¹ Министар просвете и вера Велибор Јонић је донео такву одлуку средином марта месеца 1943. године:

„...Молите се да на основу одлуке Министарства просвете и вера IV Бр. 1656-43 ученицима подручним Вам школа, забраните посећивање филма „Њен први рандеву“, који у свом сликању школског живота, може да буде штетан за школску омладину, због не педагошких мера које пружа. Хитно је!

По наређењу Министра просвете и вера“.⁴²

Београд, 18. март 1943. године

Убрзо је међутим немачки војни заповедник инсистирао да се београдским ученицима дозволи посећивање свих филмова осим оних који су изричито забрањени. Немачка власт је имала апсолутну контролу над целокупном кинематографијом. Велики део филмске индустрије био је у власништву државе, а *Министарство за пропаганду и народно просвећивање* и посебно *Министарство за филм* су водили рачуна да филмови буду у складу са националном политиком.⁴³ Предузећа за дистрибуцију филмова у друге земље Европе, такође су била под контролом власти. Тако да је сваки филм који је стизао у Београд, већ неколико пута прошао цензуру. Немачки комадант је то свакако знао, и Немци су на филм гледали пре свега као на пропагандно средство, тако да ова одлука не би требала да чуди.

Промет и дистрибуција филмова

Једино предузеће које је, у складу са *Уредбом о раду биоскопа и изнајмљивању филмова*, наставило са дистрибуцијом филмова, после потписивања окупације, је „Тесла-филм А. Г.“.⁴⁴ Предузеће је сву своју делатност усмерило на увоз искључиво немачких филмова, тако да са властима никад није долазило до компликација. Као што је већ речено, после потписивања капитулације све остале фирме су морале да обуставе рад, а филмови су им били конфисковани, тако да је „Тесла-филм“ пословао без проблема. Даљим током окупације, основане су и друге фирме чији је главни посао био промет филмова. Пожељан је био мали број предузећа, како би контрола истих била лакша. Убрзо, осим „Тесла-филма“, у Београду радили су и „Југоисток-филм“, „Сидост“, „Роса“, и „Унион“.⁴⁵ Новоосноване фирме углавном су биле специјализоване, тако да је „Југоисток-филм“ био директна Уфина филијала и ускоро ће преузети примат по броју увезених филмова, „Роса“ филм је у малом броју увозила мађарске филмове, „Унион филм“ се бавио увозом француских, шпанских и италијанских филмова. „Дунав-филм“, који је основала група Италијана, се базирао на увоз филмова из

⁴¹ Овај филм се може наћи и под називом „Њен први доживљај“. Ово је одлика која краси један број филмова из овог периода, тако да неки филмови имају по неколико назива.

⁴² Архив Србије, фонд Министарство просвете и вера, Одељење за високо образовање и народну културу, забрана филма „Њен први рандеву“ – 18. март 1943. године, фасцикла 772, документ 1 739

⁴³ „Nazism and cinema“ у „Nazi propaganda“, http://en.wikipedia.org/wiki/Nazism_and_cinema, (15.09.2007).

⁴⁴ А. Г. односно А.Г. је скраћеница на немачком од Aktiengesellschaft, које је еквивалент нашем Д. Д.

⁴⁵ Мар.(ковић), М.(илош), „Оснивање филмских завода у Београду“, *Ново Време*, 7. октобар 1941, 5.

Италије. На почетку све је функционисало врло успешно, међутим како Немци нису желели никакве филмове осим својих, чак ни италијанске, немачка окупациона управа убрзо поставља свог човека на чело фирме, и тако добија потпуну контролу над предузећем. Овако организован промет филмова, гарантовао је репертоар који је сасвим одговарао немачким окупационим властима.

Промена назива биоскопа и ћирилични титл

Цивилна (недићевска) управа, је по узору на надређени Трећи Рајх, са своје стране форсирала, и у области културе, програм националног и духовног препорода. За остварење тог концепта, прилагођен рад биоскопа, био је свакако неопходан.⁴⁶

Тако да је за време лета 1942. године, дошло до планског мењања имена биоскопа који нису били у духу народног српског језика:⁴⁷

Уранија	Постаје	Златибор, па Јадран
Корзо		Србадија
Триглав		Савамала
Новаковић I		Опленац I
Новаковић II		Опленац II
Колосеум		Двор
Унион		Косово
Рекс		Шумадица
Метропол		Таково
Касина		Нова Европа
Сити		Теразије
Луксор		Нова Србија

Крајем 1943. године, после иницијативе и припрема⁴⁸, почето је са припремама за увођење ћириличног титла⁴⁹, до чега је и дошло 17. јануара 1944. године.⁵⁰

⁴⁶ Јонић, Велибор, *Проблеми наше духовне оријентације*, Државна штампарија, Београд, 1943, стр. 7 – 9. Ревизија система вредности према Велибору Јонићу, између осталог, обухвата: одбацивање некритичког подржавања туђина, обнову патријархалне народне културе и васпитање у духу народних традиција.

⁴⁷ „Огласне стране“, *Ново време*, огласне стране.

⁴⁸ „Сви филмови добиће натписе у чистом српском језику: Зашто нисмо имали у биоскопима натписе са српским писмом и на српском језику“, *Ново време*, бр. 806, 12. децембар 1943, 4.

⁴⁹ „Кроз месец дана гледаћемо прве филмове ћирилицом: Језичка обрада филмских натписа поверена је Милану Димовићу“, *Ново време*, бр. 812, 19. децембар 1943, 4.

⁵⁰ „Свечана премијера првог филма са ћириличним натписима“, *Обнова*, бр. 776, 18. јануар 1944, 5.

Београдска публика имала је и прилике да гледа и домаће глумце у филмовима. Свакако ту пре свих треба издвојити Светислава Петровића, рођеног новосађанина, који се тридесетих наметнуо као један од водећих европских глумаца, који је данас неправедно заборављен. Какав је глумац био, може се закључити само из наслова филмова у којима је имао водеће улоге „Гола жена“, „Три страсти“, „Шехерезада“... Београдска публика је имала прилику да га гледа у филмовима „Тајно суђење“, „Поноћна исповест“ и „Кад бих био бог“. Због тешког изговора имена Светислав, у неким филмовима је потписиван као Иван Петровић. Иако је свој уметнички зенит достигао пре почетка рата, помало изненађује чињеница да о њему новине нису извештавале. Један од могућих узрока је пријем који је њему приредила краљевска породица Карађорђевића током тридесетих.⁵¹

Новински извештаји и стање у биоскопима

Сваки број дневног листа *Ново време* садржао је биоскопски репертоар. Чланци о биоскопима, и о филму уопште, излазили су углавном суботом, и могу се поделити на три типа. Први, који су давали приказ актуелног филма, други, који су били портрети најпопуларнијих глумаца и трећи који су извештавали у техничким новостима и о новим тенденцијама о свету филма. Стални филмски критичар био је Милош Марковић, и његова критика је поприлично једноставна, и своди се углавном на (не)давање препоруке. После савезничког бомбардовања, у пролеће 1944. године, број страна *Новог времена* се са 6 и више, смањује на две, тако се од тада па до краја рата примећује осетан пад, чак и нестајање извештавања о стању у биоскопима. Понекад, мада врло ретко, долазило је и до објављивања чланака, као што је „Гебелс о значају филма у *Новој Европи*“.⁵² У новинама често су покретане занимљиве иницијативе. Поред већ поменуте иницијативе за увођење ћириличног титла, Милош Марковић покренуо је иницијативу за оснивање путујућих биоскопа, који би приказивали документарне филмове у српским селима.⁵³ Извештаји о анти-семитским филмовима, и анти-семитски чланци везани за филмове уопште, објављивани су искључиво у обнови.⁵⁴

Како би што више публике гледало филмове, глумци су били поприлично активни и ван снимања. Објављен је велики број чланака о приватном животу глумаца и о њиховим честим посетама немачким јединицама на фронтovima.⁵⁵

⁵¹ О Светиславу Петровићу, једном од најпопуларнијих глумаца из овог периода, писао је и *Политикин Забавник* у броју 2884 од 18. маја 2007. године.

⁵² „Огласне стране“, *Ново време*, огласне стране.

⁵³ Мар.(ковић), М.(илош), „Подизање села путем филма“, *Ново време*, бр. 501, 17 децембар 1942, 5.

⁵⁴ Котур, Крстивој, „Улога јеврејства у нашој филмској индустрији: Зашто домаћи филм није до данас могао да успе“, *Обнова*, бр. 47, 28. август 1941, 4. Сутрадан у истом листу изашао је и други део чланка.

⁵⁵ А. М. Тодоровић, „Паула Весели воли Београд и Србе“, *Ново време*, бр. 838, 22. јануар 1944, 3.

„Лили Валдмилер-Београд је диван оквир за филм“, *Ново време*, бр. 853, 6. фебруар 1944, 4.

„Илзе Вернер стигла у Београд“, *Обнова*, бр. 835, 29. март 1944, 4.

„Немачке филмске звезде гостују у Београду-У Београду гостују Едита Клаунда и Ерика Хелике“, *Обнова*, бр. 383, 3. октобар 1942, 4.

„Маргит Симо и Урсула Дајнерт у Београду“, *Ново време*, бр. 737, 22. септембар 1943, 4.

Сви биоскопи су се трудили да привуку што већи број посетилаца, сналазио се како је ко могао. Потребно је посебно истаћи биоскоп *Србадија*, који је, како би привукао што већи број посетилаца, организовао филмске представе на којима су без престанка, нон-стоп, приказивани краткометражни филмови, од 15h до 21h. Вероватно би, да није било полицијског часа, пројекције трајале и дуже.

У организацији Министарства привреде отворени су курсеви за стручно особље биоскопа.⁵⁶ Пажња је посвећивана и комфору у биоскопима, у овом случају пошто су неки биоскопи, углавном они ниже класе продавали више карата него што има места. *Ново време* и о овоме извештава:

Ако човек дође 10 минута пре почетка представе, мора да буде Херкулес, па да не уђе у дворану изгужван, а понеки пут исцепан. Неколико стотина људи навали на врата, и настаје гужва, вика, вриска због исцепаних чарапа или несносне гурњаве, а по неки пут чак и туча. Међутим права битка настаје тек унутра...⁵⁷

Безбедност је била од велике важности, тако да је по *Уредби о уређењу филмског промета*, било је предвиђено да сваки власник биоскопа мора да има посебну полицијску дозволу за рад. За оне који је нису имали, одређен је децембар 1943. године, као рок да је набаве. Радило се и на томе да у биоскопима ради заиста стручно особље. Тако да је у листу *Ново време*, 10.10.1942. године објављено да је отворен курс за стручно особље у биоскопима.

Пројекције документарних, односно културних филмова, имале су велику пажњу у штампи. Дневни листови, константно, по неколико дана за редом, опширним извештајима најављују нове филмове из ове области:

У свим земљама у којима је филмска индустрија развијена, истиче се на првом месту важност производње научних филмова. Немачка је свакако у том погледу заузела прво место. То показује стваран исход. Немачка филмска предузећа у својим атељеима организовала су географске, етнографске отсеке као и отсек за туризам и филмску наставу.....'Уфа' и 'Баварија' као и други немачки филмски атељеи, снимали су и велики број филмова који приказују органски развитак риба и њихов живот под водом.⁵⁸

Власт се трудила да омогући гледање представа што већем броју људи. Поред бројних акција, када су ученици одлазили у биоскопе, организоване су и представе за раднике, цене улазница биле су 2 динара у току седмице и 3 динара недељом.⁵⁹ Акција се одвијала у лето 1942. године.⁶⁰

Г.(ордић), З.(оран), „Филмска звезда Шарлота Суза игра ових дана на бини у Београду: Разговор са славном глумицом и њеним партнером Тео Шалом“, *Ново време*, бр. 257, 4. март 1942, 4.

⁵⁶ Мар.(ковић), М.(илош), „Први курс за стручно особље биоскопа“, *Ново време*, бр. 443, 10. октобар 1942, 4.

⁵⁷ Д. В. „Зашто се у свим биоскопима не нумеришу места?“, *Ново време*, бр. 290, 14. април 1942, 5.

⁵⁸ Мар.(ковић), М.(илош), „Филм у служби науке“, *Ново време*, бр. 181, 30. новембар 1941, 5.

⁵⁹ „Сталне биоскопске представе за престоничко радништво“, *Ново време*, бр. 345, 18. јун 1942, 5.

⁶⁰ „20 000 радника посетило радничке биоскопске представе“, *Ново време*, бр. 395, 15. август 1942, 4.

Закључак

Београд је, не само по статусу и улози престоног града, него и по већ формираној традицији, био град са богатим културним животом.⁶¹ Што се биоскопа тиче, већ је споменуто да су своја представништва имале неке од највећих филмских корпорација. Када су организовали биоскопски живот у Београду, Немци су свакако узели у обзир и предходно стање у области. План је био да се Београђанима омогући разноврстан живот, места и догађаји који ће живот, макар привидно, олакшати. Цене улазница за време окупације биле су релативно ниске. Истовремено окупатор је желео да пружи што више могућности за трошење слободног времена, да на тај начин смањи вероватноћу да ће га неко ометати у обавезама. Из броја донесених правних аката, пажње која је у дневним листовима посвећивана дешавањима у биоскопима, броја предузећа која су се бавила дистрибуцијом филмова и квантитета и разноврсности филмских остварења које су Београђани могли да виде, извлачи се закључак, да је значајна пажња посвећена биоскопу као институцији. Публика је радо гледала филмове, а и власт се трудила да то омогући свима, јер је у биоскопу свако могао, макар на тренутак, да заборави свакодневицу, којом је доминирала ратна трагедија.

Биоскопски живот Београда за време немачке окупације у Другом светском рату био је богат. Београђани су имали прилику да виде готово све, од антисемитских, преко домаћих па до лаких забавних филмова. Дневни лист *Ново време*, последњи репертоар објавио је у свом последњем броју, 5. октобра 1944. године. Тада је оглашено 13 биоскопа.

⁶¹ Према књизи Василија Марковића, *Театри окупирани престонице*, Завод за уџбенике и наставна средства, 1998, Београд, стр. 39, неке од културних установа које функционишу у Београду непосредно пре почетка Априлског рата, су: Српска академија наука и уметности, Народна библиотека, Универзитетска библиотека, Библиотека града, Музеј града Београда, Војни музеј, Етнографски музеј, Коларчев народни универзитет, Музичка академија, Народно позориште са Опером и Балетом, новинске куће „Политика“, „Време“ и „Обнова“, Радио-Београд.

Извори

1. „Попис“, *Ново време*, бр. 10, 25. мај 1941, 2.
2. Мар.(ковић), М.(илош), „Београдска публика опет пуни биоскопске доране“, *Ново Време*, бр. 4, 19. мај 1941, 4.
3. „Биоскопски репертоар“, *Ново време*, бр. 1, 16. мај 1941, 5.
4. „Успех филма у бојама 'Златан град' свечана премијера у Уфином филм-театру 'Београд'“, *Ново време*, бр. 460, 30. октобар 1942, 4.
5. Мар.(ковић), М.(илош), „Филмски живот Београда“, *Ново време*, бр. 538, 31. јануара 1943, 5.
6. „Хватање препродаваца биоскопских улазница – међу препродавцима ухваћено је и 36 ђака“, *Ново време*, 26. јануар 1943, 5.
7. „За 15 дана забрањено посећивање биоскопа ученицима средњих и средњих стручних школа“, *Обнова*, бр. 497, 18. фебруар 1943, 5.
8. Мар.(ковић), М.(илош), „Приказивање научних филмова ђаци су пратили са великом пажњом“, *Ново време*, бр. 216, 15. јануар 1942, 5.
9. Мар.(ковић), М.(илош), „Специјалне претставе културних филмова“, *Ново време*, бр. 433, 29. септембар 1942, 4.
10. Ј.С. „Дечији биоскоп „Олимпија“ почиње рад“, *Ново време*, бр. 415, 8. септембар 1942, 4.
11. „У Београду је организована стална служба филмског журнала „Уфе“, *Обнова*, бр. 450, 21. децембар 1942, 6.
12. О.(обрадовић), П, „Јеврејин Зис – Монументално дело немачке филмске продукције“, *Обнова*, бр. 7, 12. јул 1941, 9.
13. „Вечити Јеврејин – документарни филм о животу Јевреја у Пољској“, *Обнова*, бр. 354, 31. август 1942, 10.
14. „Биоскопски репертоар“, *Ново време*, бр. 212, 6-10. јануар 1942
15. С.(отиновић), Вл.(адан), „Приказивање првог српског тон филма“, *Ново време*, бр. 549, 13. фебруар 1943, 4.
16. „Два занимљива филма код 'Такова'“, *Ново време*, бр. 552, 17. фебруар 1943, 4.
17. Мар.(ковић), М.(илош), „У Београду је уређен модеран филмски атеље за тонска снимања“, *Ново време*, бр. 574, 14. март 1943, 5.
18. „Нове уредбе, Војни заповедник у Србији прописао је уредбе о вођењу позоришта, о раду биоскопа и изнамљивању филмова, о кабаретима и вариетима, Уредба о раду биоскопа и изнамљивању филмова“, *Ново време*, бр. 10, 25. мај 1941, 4.
19. Мар.(ковић), М.(илош), „Оснивање филмских завода у Београду“, *Ново Време*, 7. октобар 1941, 5.
20. Мар.(ковић), М.(илош), „Снимљен је филм који приказује вратоломије познатог акробате Алексића“, *Ново време*, бр. 195, 17. децембар 1941, 6.
21. М.(илош Марковић), „Нови биографски филмови: Бизмаркова личност на филму“, *Ново време*, бр. 323, 23. мај 1942, 6.
22. О.(обрадовић), П, „Јеврејин Зис – Монументално дело немачке филмске продукције“, *Обнова*, бр. 7, 12. јул 1941, 9.
23. „Вечити јеврејин – документарни филм о животу јевреја у пољској“, *Обнова*, бр. 354, 31. август 1942, 10.

24. „Биоскопски репертоар“, *Ново време*, бр. 212, 6-10. јануар 1942.
25. „Сви филмови добиће натписе у чистом српском језику: Зашто нисмо имали у биоскопима натписе са српским писмом и на српском језику“, *Ново време*, бр. 806, 12. децембар 1943, 4.
26. „Кроз месец дана гледаћемо прве филмове ћирилицом: Језичка обрада филмских натписа поверена је Милану Димовићу“, *Ново време*, бр. 812, 19. децембар 1943, 4.
27. „Свечана премијера првог филма са ћириличним натписима“, *Обнова*, бр. 776, 18. јануар 1944, 5.
28. „Кад се клицало једном Србину“, *Политикин забавник*, бр. 2884, 18. мај 2007.
29. „Сталне биоскопске представе за престоничко радништво“, *Ново време*, бр. 345, 18. јун 1942, 5.
30. „20 000 радника посетило радничке биоскопске представе“, *Ново време*, бр. 395, 15. август 1942, 4.
31. Мар.(ковић), М.(илош), „Подизање села путем филма“, *Ново време*, бр. 501, 17 децембар 1942, 5.
32. Котур, Крстивој, „Улога јеврејства у нашој филмској индустрији: Зашто домаћи филм није до данас могао да успе“, *Обнова*, бр. 47, 28. август 1941, 4.
33. Котур, Крстивој, „Улога јеврејства у нашој филмској индустрији: Зашто домаћи филм није до данас могао да успе“, *Обнова*, бр. 48, 29. август 1941, 4.
34. А. М. Тодоровић, „Паула Весели воли Београд и Србе“, *Ново време*, бр. 838, 22. јануар 1944, 3.
35. „Лили Валдмилер-Београд је диван оквир за филм“, *Ново време*, бр. 853, 6. фебруар. 1944, 4.
36. „Илзе Вернер стигла у Београд“, *Обнова*, бр. 835, 29. март 1944, 4.
37. „Немачке филмске звезде гостују у Београду-У Београду гостују Едита Клавунда и Ерика Хелике“, *Обнова*, бр. 383, 3.октобар 1942, 4.
38. „Маргит Симо и Урсула Дајнерт у Београду“, *Ново време*, бр. 737, 22.септембар 1943, 4.
39. Г.(ордић), З.(оран), „Филмска звезда Шарлота Суза игра ових дана на бини у Београду: Разговор са славном глумицом и њеним партнером Тео Шалом“, *Ново време*, бр. 257, 4. март 1942, 4.
40. Мар.(ковић), М.(илош), „Први курс за стручно особље биоскопа“, *Ново време*, бр. 443, 10. октобар 1942, 4.
41. Мар.(ковић), М.(илош), „Просветни филмови и предавања о националној култури“, *Ново време*, бр. 268, 17. март 1942, 5.
42. Мар.(ковић), М.(илош), „Велики краљ“, *Ново време*, бр. 526, 17. јаунуар 1943, 5.
43. Мар.(ковић), М.(илош), „Мозарт“, *Ново време*, бр. 612, 29. април 1943, 4.
44. Мар.(ковић), М.(илош), „Филм о великом сликару Рембранту“, *Ново време*, бр. 493, 8 децембар 1942, 5.

Литература и интернет

1. Ђорђевић, Бојан, *Летопис културног живота Србије под окупацијом 1941-1944.*, Матица Српска – Институт за књижевност и уметност, Нови Сад 2001.
2. Савковић, Мирослав, *Кинематографске делатности у окупираној Србији 1941-1944.*, Ибис, Београд 2001.
3. Јеличић, Драган, *Кинематографске делатности у окупираном Београду 1941-1944*, Факултет драмских уметности-дипломски рад, Београд 1986.
4. Марковић, Василије, *Театри окупиране престонице*, Завод за уџбенике и наставна средства, 1998, Београд.
5. „Nazism and cinema“ у „Nazi propaganda“, http://en.wikipedia.org/wiki/Nazism_and_cinema, (15.09.2007).
6. „Propagandaministerium“ http://en.wikipedia.org/wiki/Ministry_for_Popular_Enlightenment_and_Propaganda, (10.9.2007)
7. „Department of film“, у „Nazi propaganda“, http://en.wikipedia.org/wiki/Department_of_Film, (10.9.2007).

Прилози

Уредба о раду биоскопа и изнамљивању филмова

„Молбе за дозволу имају се подносити Војном заповеднику у Србији на немачком језику у три примерка преко меснонадлежних крајскомандатура:

Молбе имају да садрже следеће податке

1. Име и презиме, датум и место рођења и место становања молиоца;
2. Писмену изјаву молиоца да ни он ни његова жена нису Јевреји ни Цигани;
3. Место где ће се обављати рад;
4. Површина просторија у којима ће се обављати рад у квадратним метрима као и број седишта;
5. Постојеће апаратуре са подацима о систему и години израде;
6. Сопственик или поседних предузећа, у случају закупа име закуподавца, као и висина уговорене закупнине или кирије;
7. Природа и висина уложеног обртног капитала, одојено сопствени и туђи, као и подаци о учешћу јеврејског капитала;
8. Име и презиме, датум и место рођења и место становања заменика;
9. Писмена изјава молиоца да ни заменици ни њихове жене нису Јевреји ни Цигани;

Молбе се подnose на формуларима који се могу добити код меснонадлежних крајскомандатура.“

Плате и наднице радника запослених у биоскопима, на основу наредбе које су објавиле Службене новине 23. октобра 1942. године

Особљу запосленом у београдским биоскопима одређене су следеће месечне плате:

Пословођа	2 000 - 3 500 динара
-----------	----------------------

I руководицац	2 000 – 3 500
II руководицац	1 500 – 2 200
Касирица	1 500 – 2 200
Разводник	1 500 – 1 800
Гардеробер	1 000 - 1 200
Чистач	800 - 1 000

Извештај о раду Коларца

Данас, у 10,30 часова, пре подне почеће рпиказивање културно просветних филмова на Коларчевом народном универзитету. Ови филмови намењени су поглавито ученицима, као допуна њиховог школског образовања. Сами филмови, савршене немачке продукције, такође су веома занимљиви и за одрасле, јер многе загонетне појаве из живота објашњавају очигледно, јасно и рељефно. То су већином тонфилмови, што у многоме повећава интересе гледалаца.⁶²

Пар месеци касније, *Ново време* поново извештава о раду Коларчевог народног универзитета:

Коларчев народни универзитет поседује око 30 културно-просветних филмова, које ће приказивати у току ове сезоне. За сада филмове гледају деца основне школе, а када буду завршени испити у гимназијама приказиваће се и средњошколцима....Сви ови културни филмови утицаће на васпитање наше омладине и представљаће и код нас обавезни део школске наставе, јер се увидела потреба за оваквим филмовима.⁶³

Извештај о кадровима филма Краљ ваздуха

„Како држи бурад са великим теретом у зубима, док на једној жици лебди у ваздуху изнад београдских кровова.

Акробације са бициклом на једној жици разапетој на великој висини.

Вратоломни лет на авиону изнад земунског моста.

Борба у кавезу да раскине ланце и ослободи се опасности, док фитиљ патроне гори и прети да кавез сруши са велике висине

Зубима држи закачену на једном ланцу, своју партнерку и окреће је великом брзином, док под њом лебди понон и сваки незгодан покрет тера у смрт“.⁶⁴

Садржај једног броја Уфа-магазина

„Уфа-магазин“, бр. 665, 35 мм, ц.б, неми, 261 м, г.п. 1944:

1. Београд: Сахрана државног секретара С. Ђорђевића, Милан Недић испред капеле на Новом гробљу изјављује саучешће члановима породице, изношење ковчега из капеле, у погребној поворци су Милан Недић, чланови

⁶² Ново време, Београд, 14.1.1942: „Културно-просветни филмови на Коларчевом народном универзитету“

⁶³ Мар.(ковић), М.(илош), „Просветни филмови и предавања о националној култури“, *Ново време*, бр. 268, 17. март 1942, 5.

⁶⁴ Мар.(ковић), М.(илош), „Снимљен је филм који приказује вратоломије познатог акробате Алексића“, *Ново време*, бр. 195, 17. децембар 1941, 6.

- владе и немачки представници, пред црквом о убијеном Ђорђевићу говори Танасије Динић, пре спуштања у раку говори шеф пропаганде Ђорђе Перић, Недић полаже венац;
2. Београд: Помен жртвама англо-америчког напада, Милан Недић долази и крсти се пред хумкама сахрањених, помену присуствују чланови владе, чинодејствује митрополит Јосиф, чланови породица, немачки официри, грађани, Недић, Недић се крсти, Драги Јовановић са супругом, Недић љуби руку митрополита Јосифа који га благосиља, Драги Јовановић и Милан Недић полажу вемце, немачки официри и свештеници узимају жито, свеће на гробовима и плач родбине крај гробова, пропагандни плакати: мајка са погинулим дететом пита зашто, ликови бољшевика на плакатима који изгледају као крвници, Милан Недић у крупном плану снуждена лица, свештеници, чланови владе: Велибор Јонић..., на помену у згради српски војник служи немачке официре житом, велики портрет Недића и краља Александра;
 3. Београд: Коњске трке на хиподрому код Цареве ћуприје, пред 8 000 гледалаца одржане су прве коњске трке ове године, публика на трибини, пред кладионицом, цокеји на коњима пред трку, галопска трка „Зона Замфинова“, победник „Каприц“, старт трке са изједначењем, победник „Бомба“, снимак околине тркалишта и поглед на Баново брдо;
 4. Србија: Збор сељака о Сокобањи, велики број сељака присуствује збору на коме поред представника Недићеве владе говори и капетан Ђурић, јединица Српске државне страже, група сељака и девојака у народним ношњама.⁶⁵

Списак филмова који су приказану у Београду за време окупације. Година у загради означава годину производње.

Немачки филмови:

1. Звезда из Рија (Stern von Rion) 1940.
2. У царству љубави (Land der Liebe) 1937.
3. Компромитована невеста (Skandal um die Fledermaus) 1936.
4. Мајчина љубав (Mutterliebe) 1939.
5. Певач заводник (Das Abenteuer geht weiter) 1939.
6. Ја сам Себастијан От (Ich bin Sebastian Ott) 1939.
7. Барон Тренк (Trenck, der Pandur) 1940.
8. Шерлок Холмс (Die graue Dame - Sherlock Holmes) 1937.
9. Јача од љубави (Starker als die Liebe) 1938.
10. Точкови судбине (Salonwagen E 417) 1939.
11. Бесмртни валцер (Das unsterbliche Walzer) 1939.
12. Слепи миш (Fledermaus) 1937.
13. Грех младости (Die frome Lüge) 1938.
14. Аларм (Alarm auf Station III) 1939.
15. Бал паре (Bal Pare) 1940.

⁶⁵ Савковић, Мирослав, *Кинематографске делатности у окупираној Србији 1941-1944*, Ибис, Београд 2001.

16. Марика (Frühjahrsparade) 1935.
17. Танго Нотурно (Tango Notturmo) 1937.
18. Лажни таст (Meine Tochter liebt in Wien) 1940.
19. Бел ами (Bel Ami) 1939.
20. Жена као ти (Eine Frau wie Du) 1939.
21. Карневал на рајни (Drei tolle Tage) 1936.
22. Бал у Метрополу (Bal im Metropol) 1937.
23. Мелодија ноћо (Der sigende Tor) 1939.
24. Беч град љубави (Wiener Geschichten) 1940.
25. Освитац славе (Es leuchten die Sterne) 1938.
26. Човек који се не боји жена (Der Mann von dem Man spricht) 1937.
27. Бургтеатер (Burgtheater) 1936.
28. Синови брда (Grenzfeuer) 1939.
29. Смртоносни скок (Die 3 Codonas) 1940.
30. Дивља мачка (Florentine) 1937.
31. Конфети (Konfetti) 1936.
32. Дуња поштарева кћи (Der Postmeister) 1940.
33. Лумпази вагабундус (Lumpazivagabundus) 1937.
34. Оперета (Operette) 1940.
35. Извршио сам наредбу (Wasser für Canitoga) 1939.
36. Гарсонџера (Herz modern möbliert) 1940.
37. Епизода (Episode) 1935.
38. Серенада (Serenade) 1937.
39. Лепа Беатриса (Manner müssen so sein) 1939.
40. У веселом Бечу (Rendez-vous in Wien) 1936.
41. Жена по мери (Frau nach Mass) 1940.
42. Вртлог љубави (Fasching) 1939.
43. Сержан Бери (Sergaent Berry) 1938.
44. Цареви Чираци (Die Leuchten das Kaisers) 1936.
45. Матура (Liebe kann lügen) 1937.
46. Грешна ноћ (Die Nacht der Entscheidung) 1938.
47. Ко љуби Мадлену (Wer küsst Madeleine) 1939.
48. Велике лудости (Die Ganz grossen torheiten) 1937.
49. Завеса је пала (Der Vorhang fällt) 1939.
50. Пљусак љубави (Geheimnis eines alten Hauses) 1936.
51. Вила лутака (Die Puppenfee) 1936.
52. Завејани трагови (Verwehte Spuren) 1938.
53. Љубав махараџе (Die Liebe das Maharadscha) 1936.
54. Океан у пламену (Brand im Ozean) 1939.
55. Конфликт (Gauner im Frack - Konflikt) 1937.
56. Лозинка машин (Kennwort: Machin) 1939.
57. Људи из варијетеа (Menschen vom Variete) 1939.
58. Безнадежан случај (Ein hoffnungsloser Fall) 1939.
59. Рената у квартету (Renate im Quartett) 1939.
60. Јеврејин Зис (Jud Süß) 1940.
61. Д 3 88 (D III 88) 1939.

62. Скупоцени пољубац (Ungeküsst soll man nicht schlafen gehn) 1936.
63. Школа љубави (Liebeschule) 1940.
64. Силуете (Silhouettes) 1936.
65. Циркус (Menschen, Tiere, Sensationen) 1938.
66. Фалсификатори (Falschmünzer) 1940.
67. Немогући господин Пит (Der unmögliche Herr Pitt) 1938.
68. Теби за љубав (Ich liebe Dich) 1938.
69. Лађари плавог Дунава (Donauschiffer) 1940.
70. Бал у опери (Opern Ball) 1939.
71. Дете љубави (Die bermherzige Lüge) 1939.
72. Пази, непријатељ слуша (Achtung! Feind hört mit) 1940.
73. Шумска елегија (Waldrausch) 1939.
74. У име закона (In Namen des Volkes) 1939.
75. Лавина љубави (Liebesbriefe aus dem Engadin) 1938.
76. У вртлогу страсти (Frau im Storm) 1939.
77. Волим твоје грешке (Engel mit klainen fehlern) 1936.
78. Сензационални процес Казила (Sensationprozess Casilla) 1939.
79. Фестивал народа (Olympie film – Fest der Völker) 1938.
80. Соко девојка (Die Geirwally) 1940.
81. Ноћ слободне љубави (Johannisfeuer) 1939.
82. Фестивал лепоте (Olympia film – Fest der Schönheit) 1938.
83. Комесар Ајк (Kriminalkommissar Fyck) 1940.
84. Пет милиона траже наследника (Funf millionen suchen einen erben) 1938.
85. Мајске ноћи (Rosen in Tirol) 1940.
86. Ти и ја (Du und Ich) 1938.
87. Зар тако Вероника (Wie konntest Du, Veronika!) 1940.
88. Тајно суђење (Unter Ausschluss der Oeffentlichkeit) 1937.
89. Подморнице на запад (U-Boote Westwärts) 1941.
90. Краљичино срце (Das Herz der Königin) 1940.
91. Тајанствено убиство (Der polizeifunk Meldet) 1939.
92. Између Хамбурга и Хаитија (Zwischen Hamburg und Haiti) 1940.
93. Весело срце (Herzesfreud - Herzensleid) 1940.
94. Само ти (Immer nur...Du) 1941.
95. Индијски надгробни споменик (Das indische Grabmal) 1938.
96. Бићу ухапшен (Morgen werde Ich verhaftet) 1939.
97. Нага играчица (Kora Terry) 1940.
98. Гост подземља (Ein Mann auf Abwegen) 1940.
99. Довиђења Франциска (Auf wiedersehen Franziska) 1941.
100. Борац против смрти (Robert Koch, der Bekämpfer des todes) 1939.
101. Рај нежењених (Paradies der Junggesellen) 1939.
102. Бели јоргован (Weisser Flieder) 1940.
103. Њена велика жртва (Der Weg ins freie) 1941.
104. Шведски славуј (Die schwedische Nachrigall) 1941.
105. Нека Педро виси (Pedro soll hängen) 1941.
106. Козачка свадба (Dreimal Hochzeit) 1941.
107. Ротшилди (Die Rotschilds) 1940.

108. За част отаџбине (Rietet für Deutschland) 1941.
109. Недовољна љубав (Die unvollkommene Liebe) 1940.
110. Концерт по жељи (Wunschkonzert) 1940.
111. Трговци девојкама (Zentrale Rio) 1939.
112. Поноћна исповест (Parkstrasse 13) 1939.
113. Срећно наследство (Am Abend auf der Heide) 1941.
114. Оптужујем (Ich klage an) 1941.
115. Подшишани јеж (Das Ekel) 1939.
116. Женин каприс (Hauptstache glücklich) 1941.
117. Преко свих заспрека (Über alles in der Welt) 1941.
118. Четврти не долази (Der vierte kommt nicht) 1939.
119. Ко је пуцао (Was es der im 3 Stock) 1938.
120. Аларм (Alarm) 1941.
121. Омладинац Квекс (Hitlerjunge Quex) 1933.
122. Музика снова (Traummusik) 1940.
123. Разблудна ноћ (Das andere Ich) 1941.
124. Освајач џунгле (Carl Peters) 1941.
125. Само три дана (Sein bester Freund) 1937.
126. Госпођа Луна (Frau Luna) 1941.
127. Ом Кригер (Ohm Krüger) 1941.
128. Фридман Бах (Friedemann Bach) 1941.
129. Игра на вулкану (Tanz auf dem Vulkan) 1938.
130. Андалузијске ноћи (Andalisische Nächte) 1938.
131. Вукови прерије (Gold in New Frisco) 1939.
132. Бизмарк (Bismarck) 1940.
133. Мајчина жртва (Frau Sixta) 1938.
134. Врати ми се (Ein Leben lang) 1940.
135. Побуна девица (Aufruhr im Dementstift) 1941.
136. Конго експрес (Kongo - Express) 1939.
137. Комедијаши (Komödiaten) 1941.
138. Ескадрила Лидцов (Kampfgeschwader Lützov) 1941.
139. Њен први доживљај (Ihr erstes Erlebnis) 1939.
140. Секретарица (Madchen im Vorzimmer) 1940.
141. Без завичаја (Herz ohne Heimat) 1940.
142. Севастопол, бело робље (Weisse Sklaven) 1936.
143. И ми жене знамо (Unser Fraulein Doktor) 1940.
144. Брачна слобода (Lauter Liebe) 1940.
145. Одбегли љубавници (Spiel im Sommerwind) 1938.
146. Велики незнанац (12 Minuten nach 12) 1939.
147. Судите ми (Ich verweigere die Aussage) 1939.
148. Све је лаж (Lauter Lügen) 1938.
149. Рат на истоку (Volkkrankheit Krebs – Sieg im Osten) 1941.
150. Јунаци мора (Kameraden auf See) 1938.
151. Промашена љубав (Es war eine rauschende Ballnacht) 1939.
152. Писма младости (Kopf hoch Johannes) 1941.
153. За заслуге (Pour le merita) 1938.

154. Бесмртно срце (Das unsterbliche Herz) 1939.
155. Вечити Јеврејин (Der ewige Jude) 1940.
156. Кадети (Kadetten) 1941.
157. Мајстор плеса (Wir Bitten zum Tanz) 1941.
158. Илузија (Illusion) 1941.
159. Бићу ипак твоја (Viel Larm um Nixi) 1942.
160. Невина грешница (Familienanschluss) 1941.
161. Луда ноћ (Was geschan dieser Nacht) 1941.
162. Жена у цунгли (Eine Frau kommt in die Tropen) 1938.
163. Између неба и земље (Zwischen Himmel und Erde) 1942.
164. Завичај (Heimat) 1938.
165. Његов син (Sein Sonh) 1941.
166. Гостовање у рају (Gastspiel im Paradies) 1938.
167. Чар минулих дана (Bruderlein Fein) 1942.
168. Ноћ у Венецији (Die Nacht in Venedig) 1942.
169. Сан младости (Leichte Muse) 1941.
170. Пилот Квакс (Quax der Bruchopilot) 1941.
171. Ни жена ни мушкарац (Ein ganzer Kerl) 1939.
172. Келнерица Ана (Die Kellnerin Anna) 1941.
173. Остварен сан (Sechs Tage Heimaturlaub) 1941.
174. Златан град (Die goldene Stadt) 1942.
175. Последња рунда (Die letzte Runde) 1940.
176. Анушка (Anuschka) 1942.
177. Лабудова песма (Annelie) 1941.
178. Штука (Stukas) 1941.
179. Казанова се жени (Casanova heiratet) 1940.
180. Верни другови (Krambabuli) 1940.
181. Жении господин у фраку (Jenny und der Herr im Frack) 1941.
182. Под тешком сумњом (Alarmstufe V) 1941.
183. Велико искушење (Aus erster Ehe) 1940.
184. Седам година несреће (Sieben Jahre Pech) 1940.
185. Седам година среће (Sieben Jahre Glück) 1942.
186. Тајанствена грофица (Die heimliche) 1942.
187. Огњиште (Heimaterde) 1941.
188. Рембрант (Rembrandt) 1942.
189. Узаврела крв (Hochzeit auf Bärenhof) 1942.
190. Пад титана (Andreas Schlüster) 1942.
191. Тамне силе (Die Sache mit Styx) 1942.
192. Бечка крв (Wiener Blut) 1942.
193. Господин у пиџами (Der Gasmann) 1941.
194. Велики краљ (Der grosse König) 1942.
195. Тајни акти ВБ 1 (Geheimakte WB 1) 1942.
196. Случајни љубавници (Zwei in einer grossen Stadt) 1942.
197. Непознати љубавник (Ein Zug fährt ab) 1942.
198. Премијера љубави (Wir machen Musik) 1942.
199. Парада лепоте (Der 5. Juni) 1942.

200. Песма љубави (Die grosse Liebe) 1942.
201. Воли ме (Hab mich lieb) 1942.
202. Дизел (Diesel) 1942.
203. Фронт театар (Fronttheater) 1942.
204. Херој брегова (Der laufende Berg) 1941.
205. Клариса (Clarisse) 1941.
206. Велика сенка (Die grosse Schatten) 1942.
207. Ништа без мушкараца (Meine Freundin Josefina) 1942.
208. Љубимац богова (Wen die Götter lieben - Mozart) 1942.
209. Љубавна комедија (Liebeskomodie) 1942.
210. Велика утакмица (Das grosse Spiel) 1942.
211. Маска у плавом (Maske in blau) 1942.
212. Карневал љубави (Karneval der Liebe) 1943.
213. Доћи ћу одмах (Ich bin gleich wieder da) 1939.
214. Мрачан дан (Der dunkle Tag) 1943.
215. Непозната кћи (Kolhiesels Tochter) 1943.
216. Завршен роман (Meine Frau Teresa) 1942.
217. Кад бих био бог (Einmal der Liebe herrgott sein) 1942.
218. Насмејана породица (Sonhienlund) 1943.
219. Сенке ноћи (Zwielicht) 1940.
220. На граници среће (Der kleine Grenzverkehr) 1943.
221. Ноћ без опроштаја (Nacht ohne Abschied) 1943.
222. Кад сунце изађе (Wenn die Sonne wieder scheint) 1943.
223. Два света (Der Seniorchef) 1942.
224. Минхаузен (Münchhausen) 1943.
225. Брак без дужности (Scheidungsreise) 1938.
226. Вихор (Der Strom) 1942.
227. Победник смрти (Germanin) 1943.
228. Скандал у купатилу (Das Bad auf der Tenne) 1943.
229. Глас срца (Stimme des Herzens) 1942.
230. Позна љубав (Spate Liebe) 1943.
231. Вечни звуци (Der ewige Klang) 1943.
232. Симфонија једног живота (Symphonie eines Lebens) 1942.
233. Арена страсти (Die grosse Nume) 1942.
234. Поверавам ти жену (Ich vertraue dir meine Frau an) 1943.
235. Жене нису анђели (Frauen sind keine Angel) 1943.
236. Заблуда (Die gattin) 1943.
237. Пустоловина у Гранд хотелу (Abenteuer im Grand - Hotel) 1943.
238. Без повратка (Vom Schicksal verweht) 1942.
239. Кобне лажи Вере Мајнерс (Damals) 1943.
240. Све за Глорију (Alles für Gloria) 1941.
241. Љубавно писмо (Geliebter Schatz) 1943.
242. Његова друга младост (Altes Herz wird wieder jung) 1943.
243. Јесење мелодије (Liebegeschichten) 1943.
244. Госпођа (Fraulein) 1939.
245. Тонели (Tonelli) 1943.

246. Смеј се Бајацо (Lache Bajazzo) 1943.
247. Валцер за тебе (Ein Walzer mit Dir) 1943.
248. Какву ме желиш (Die kluge Marianne) 1943.
249. Парацелзус (Paracelsus) 1943.
250. Акробат (Akrobat schö-ö-ön) 1943.
251. Залутале душе (Geliebte Welt) 1942.
252. Припадаш само мени (Du gehörst Mir) 1943.
253. Габријела Дамброне (Gabriele Dambrone) 1943.
254. Бурна ноћ (Tolle Nacht) 1943.
255. Мелодија велеграда (Grosstadt Melodie) 1943.
256. Три оца мале Ане (Drei Vater um Anna) 1939.
257. Водени цвет (Immensee) 1943.
258. Кривоклетник (Der Meineidbauer) 1941.
259. Романса у Мољу (Romanze in Moll) 1943.
260. Љубакање (Liebele und Liebe) 1938.
261. Дивљакуша (Wildvogel) 1943.
262. Титаник (Titanic) 1943.
263. Пут у прошлост (Reise in die Vegangenheit) 1943.
264. Дилема (Gefahrtir meines Sommers) 1943.
265. Час слабости (Die Schwache Stunde) 1943.
266. Ин флагранти (In Flagrant) 1943.
267. Муж за моју женбу (Ein Mann für meine Frau) 1943.
268. Акорди љубави (Liebespremiere) 1943.
269. Сестре (Die beiden Schwestern) 1943.
270. Нећу љубави (Man rede mir nicht von Liebe) 1943.
271. Код белог коња (Die wirtin zum weissen Ross) 1943.
272. Славујева песма (Die Lied dar Nachtgall) 1943.
273. Тигар из Ешнапура (Der Tiger von Eschnapur) 1938.
274. Ухваћени љубавници (Jaohann) 1943.
275. Господин Сандерс воли опасност (Herr Sanders lebt Gefährlich) 1943.
276. Путовање за срећом (Reisebekannntschaft) 1943.
277. Тринаест столица (Dreizehn Stuhle) 1938.
278. Препад на Баку (Anschlang auf Baku) 1942.
279. Циркус Рену (Zirkus Renz) 1943.

Мађарски филмови:

1. Дивља ружа (Vadrozsa) 1939.
2. Кафе Москва (Café Moszkva) 1936.
3. Све за љубав (Jöjjöön elsejen) 1940.
4. Борча у Америци (Borcsa Amerikaban) 1938.
5. Човек испод моста (Ember a hid alatt) 1936.
6. Поручник Ности (A Noszty fiu esete Toth marival) 1937.
7. Грофичина огрлица (Erdelyi kaslely) 1940.
8. Самртно пролеће (Halalos Tavas) 1939.
9. Разорене душе (Az uj foldesur) 1935.

10. Нага визија (Toparti latomas) 1940.
11. Да или не (Igen vagy Nem) 1940.
12. Марија (Maria nover) 1936.
13. Сватба у Топрину (Toprini nasz) 1939.
14. Свирај циганине (Szervusz Peter) 1939.
15. Бесмртна душа (Hazajaro lelek) 1938.
16. Маријине две ноћи (Maria ket elszakaja) 1940.
17. Сватбена ноћ (Nincsenek veletlenek) 1938.
18. Двоје заробљених (Ket fogoly) 1937.
19. Кочијаш милионер (Bors Istvan) 1939.
20. Хусарова вереница (Bercsenyi - huszarok) 1939.
21. Ђачке лудости (A leanyvari boszorkany) 1938.
22. Замењен човек (Az elcseret ember) 1938.
23. На мајчином гробу (Tommy a megfagyott gyermek) 1936.
24. Даме имају предност (Hölgyek elonzben) 1939.
25. Беле душе (Földin dulas) 1939.
26. Тајне интимног дневника (Ferjet keresek) 1940.
27. Тражи се вереник (Cserebere) 1940.
28. Последњи верецкеј (Az utolso Vereczkey) 1939.
29. Породични додатак (Csaladi potlek) 1937.
30. Сестра Беата и ђаво (Beata es az Ordog) 1940.
31. Издаје се гарсонјера (Garzon – lakas kiado) 1939.
32. Краљичин хусар (A kiralyne huszarja) 1935.
33. Сеоска венера (Süt a nap) 1938.
34. Љубав није срамота (A szerelem nem szegyen) 1940.
35. Тајна расправа (Tart targyalas) 1940.
36. Два света (Szeressuk egymast) 1940.
37. Слепа девојка (Roszafabot) 1940.
38. Мушкарци без памети а жене без срца (A fredi mind örült) 1937.
39. Невидљиви непријатељ (Ismerelten ellenfel) 1940.
40. Пролумповано наследство (Nema kolostor) 1941.
41. Девојачки снови (Regikeringo) 1941.
42. Загрљај смрти (A beszélokontos) 1941.
43. Чудна брачна ноћ (Ida regenye) 1934.
44. Савршени мушкарац (Tokeletes ferfi) 1939.
45. Тајна собе 111 (A 111-es) 1937.
46. Никад нисам крао (Nem loptam en eletemben) 1939.
47. Не питај ко сам (Ne kerdezd ki voltam) 1941.
48. Остварена срећа (A regi nyar) 1941.
49. Данашње девојке (Mai lanyok) 1937.
50. Гил Баба (Gül Baba) 1940.
51. У 5 и 40 (5 ora 40) 1939.
52. Невина љубавница (Megvedtem egy asszonyt) 1938.
53. Мајчине сузе (Hazafele) 1940.
54. Буди добар до смрти (Legy jo mindhalaig) 1936.
55. Осуђен на живот (Fletre iteltek) 1942.

56. Зашто (Miert) 1941.
57. Искушење (Kisertes) 1941.
58. Верна срца (Ferfihuseg) 1942.

Италијански филмови:

1. Марионете (Marionette) 1938.
2. Последњи дани Помпеје (Gli ultimi giorni di Pompei) 1926.
3. Моцарт, вечне мелодије (Melodie eterne) 1940.
4. Отели су човека (Hanno rapito un uomo) 1938.
5. Алказар (L'assedio dell'Alcazar) 1939.
6. Илузија једне ноћи (Una romantica avventura) 1940.
7. Брод смрти (Traversata nera) 1939.
8. Љубавне ноћи у Венецији (Il fornaretto di Venezia) 1939.
9. Салома (La nascita di Salome) 1940.
10. Авети мора (Mare) 1939.
11. Прва на коју се намериш (La prima donna che passa) 1940.
12. Луда срећа (Pazza di gioia) 1939.
13. Дора Нелзон (Dora Nelson) 1939.
14. Тоска (Tosca) 1940.
15. Кавалерија рустикана (Cavalleria rusticana) 1939.
16. Жена у опасности (Una moglie in pericolo) 1939.
17. Мајка (Jeane Dore) 1938.
18. Хиљаду лира месечно (Mille lire al mese) 1938.
19. Иза кулиса (Retrosцена) 1939.
20. Кћи зеленог гусара (La figlia del Corsaro Verde) 1940.
21. Мост уздицања (Il ponte dei sospiri) 1940.
22. Вечера завере (La cena delle beffe) 1941.
23. Тужна је недеља (La bella addormentata) 1942.
24. Вереници (I promessi sposi) 1941.
25. Хоћу да живим (Voglio vivere così) 1941.
26. Гвоздена круна (La corona di ferro) 1940.
27. Школа срамежљиваца (La scuola dei timidi) 1941.
28. Био сам господин (I grandi magazzini) 1939.
29. Напред има места (Avanti c'è posto) 1942.
30. Трагедија једне љубави (Vertigine) 1941.
31. Кад срце говори (Centomila dollari) 1939.
32. Салон јунак (Il chiromante) 1941.
33. Збогом младости (Addio giovinezza) 1940.
34. Федора (Fedora) 1942.
35. У вртлогу страсти (Marco Visconti) 1940.
36. Скамполо (Scampolo) 1941.
37. Роман једне љубави (Una storia d'amore) 1942.
38. Двобој (Un colpo di pistola) 1941.
39. Између два срца (Due cuori) 1943.

Чешки филмови:

1. Отац Војтек (Pater Vojtech) 1936.
2. Разбуктале страсти (Ohnive leto) 1939.
3. Габријела (Gabriela) 1942.
4. Хотел „Плава звезда“ (Hotel “Modra hvezda”) 1942.
5. Плави вео (Modry zavoј) 1941.
6. Ноћни лептир (Nočni motvl) 1941.
7. Силом милионар (Muž z neznama) 1939.
8. Пријетељица господина министра (Pritelkyne pana ministra) 1940.
9. Маскирана љубавница (maskovana milenka) 1940.
10. Корак у таму (Krok do tmy) 1938.
11. Поноћни чар (Za tichch noci) 1941.
12. Њен пад (Turbina) 1941.
13. Златно срце (Zlate dno) 1942.
14. Барон Прашил (Baron Prašil) 1940.
15. Адвокат невољника (Advokat Chudych) 1940.

Француски филмови:

1. Напуљ, град пољубаца (Naples au baiser de feu) 1937.
2. Њен први рандеву (Premier rendez-vous) 1941.
3. Каприс (Caprices) 1941.
4. Остављена (Le deserteur) 1939.
5. Он (Annette et la dame blonde) 1941.
6. Лажни алиби (L'alibi) 1937.
7. Последњи од шесторице (Le dernier des six) 1941.
8. Госпођа Бонапарта (Mam'zelle Bonaparte) 1941.
9. Клуб женскара (Le club des soupirants) 1941.
10. Језива кућа (Les iconnus dans le maison) 1942.
11. Убива станује у бр. 21 (L'assassin habite au 21) 1942.
12. Лажна љубавница (La fause maitresse) 1942.
13. Љубав може све (Defense d'aimer) 1942.
14. Греси младости (Peches de jeunesse) 1941.

Шпански филмови:

1. Севилски берберин (El barbero de Sevilla) 1939.
2. Шпањолска крв (Nobleza batura) 1935.
3. Чежња за Шпанијом (Suspiros de España) 1936.
4. Шпански темперамент (Morena clara) 1941.
5. Раса (Raza) 1941.
6. Бескрајна жудња (Sarasate) 1941.
7. О теби сањам

Фински филмови:

1. Сироче (Pikku pelimanni) 1939.
2. Грех великог града (Aovveteen) 1939.
3. Убила из љубави (Lapseni on minun) 1940.

Шведски филмови:

1. Петерсон и Рендел (Petterson & Rendel) 1933.
2. Љубав и мржња (Fredlos) 1935.

Дански филм:

1. Хиљаду речи љубави (Alle gar rundt og forelsker sig) 1941.

Норвешки филм:

1. Деца севера (Bastard) 1940.

САД филм:

2. Снежана и седам патуљака (Snow White and the Seven Dwarfs) 1937.

Приказивање првог српског тон-филма

Филм „Невиност без заштите“ израдили акробата Алексић и механичар Живковић

Београд да је завршено снимање првог српског тонфилма изазвала је у Београду велико интересовање међу љубитељима филмова, а нарочито међу онима који су одувек желели да једном на платну виде српски тон-филм што би значило корак унапред у раду на стварању српског филма.

Акробата Драгољуб Алексић и механичар Иван Живковић одмах после завршеног снимања однели су филм надлежним властима на цензурну. Стручњаци су ових дана завршили преглед филмске траке и сад је издата дозвола за приказивање филма који ће носити назив „Невиност без заштите“.

Додајући у вези са снимањем првог домаћег тонфилма били су заиста врло бурни и узбуђени. У току снимања тешкоће су искрсавале једна за другом, тако да је требало уложити максимум напора и воље да се успе. Филмског материјала није било довољно а техничка опрема далеко од онога што захтева модерна филмска индустрија. Да није било одушевљења и љубави за посао, самопрегора код глумца и много среће филм би прошао неславно као што је то у Београду ранијих година било већ уобичајено са неким филмовима. Међу онима свега два имала су нешто мало успеха и то драма „Грешница без греха“, која је наишла на леп пријем али је имала знатне техничке недостатке и комедија „Краљ чардстона“ са Миланом Оприћем у главној улози, која је била успела кратка шала у два чина. Реализатори филма „Невиност без заштите“, међутим, стварајући први српски тонфилм успели су у свом пионирском подухвату да створе једно филмско дело које треба да буде полазна тачка за стварање низа филмова код нас.

Ценећи амбиције и жртве двојнице идеалиста пониклих у народу, Алексића и Живковића надлежне власти омогућили су да се филм приказује. На пробном приказивању филм су видели поред многих стручњака министар просвете Велдбор Јонић и помоћник министар Владимир - Велмар Јанковић. Они су били пријатно изненађени кад је преко екрана проговорено чистим српским језиком, кад су одјекујући топли звуци наше народне музике и кад је на платну заиграо српско коло. Тачно обавештени о појединачним етапама снимања они су похваљивали рад двојице пионира који ће једнога дана свакако добити заслужено признање у историји домаћег филма.

Стручна филмска критика нарочито се лепо изразила о техничкој обради овога филма. Фотографије су јасне и прецизне а тон безрекоран. Коли-

Сцена између Ане Мипосављевић и акробата Алексића из тон-филма „Невиност без заштите“.

ко су реализатори овога филма водили рачуна о језику и дикцији види се најбоље по томе што су се љубоморно чували сваког утицаја са стране при своме раду док су у погледу језика и дикције тражили помоћи. Они су сами написали ситне сценарије сами направили план снимања сами узели учешћа као главни глумци и сами чак и пртали кулисе.

У филму су врло занимљиви спектри ефекти на ње публици имати прилика живо да прати напету ситуацију у филму са догађајима који су сценски врло лепо постављени. Монтажа филма је изванредна савремена и врло смела.

После објављивања првог написа о снимању овога филма технички разлози навели су Алексића и Живковића да бегу о филму све док не буде добијена дозвола за приказивање. У међувремену они су са многих страна примили лепе понуде за помоћ око даљег снимања. Један одушевљени филмофил нуди знатна средства да би се снимно филм у националном духу са приказивањем српског села и српских обичаја. Други један уступа луксузно уређени стан за снимање унутрашњих сцена. То доказује да има врло много подлога за стварање српског националног филма.

Разне машинице са незрелим филм

ским предузећима ранијих година у биле су интерес публике за рад на домаћем филму. Због тога су акробата Алексић и механичар Живковић морали да издрже борбу против предрасуда и горких искустава, да би остварили свој план. Неколико пута долазило је до криза и само захваљујући њиховој постојаности остварен је филм.

Без обзира на то шта ће рећи стручна критика о филму „Невиност без заштите“ мора се поштовати чињеница да је готов први српски тонфилм.

Снећана премијера првог српског тонфилма биће у понедељак 15. о. м. у дворани биоскопа Таково. Премијера ће се одржати у 19 часова а целокупан приход са ове приредбе Дирекција биоскопа као и реализатори филма Алексић и Живковић биће уступљени набојницама. Следећих дана први српски тонфилм остаће на репертоару биоскопа „Таково“. — В.Л. С.

С П О

ПРЕД СУТРАШЊИ ВЕЛИКИ

„Ми ћемо се у не-
реhabilит

— каже вођа фудбалске

Нове „Пут око света за 90. минута“
на Коларчевом универзитету

„Пут око света за 90 минута“, парад... ти популарни Херберт Шмит, неколико

Сутрашњи велики фудбалски програм

Фотографија 1: Извештај о премијери филма „Невиност без заштите“

Јевану Јеромонах Горазд Деклева.
Пева хор православних Словенаца
под управом Саве Вујкова.

и свих страћара до ње. Регулисано је
празно земљиште имања Крсмановића.

Успех филма у бојама „Златан град“

Свечана премијера у Уфину филм-театру »Београд«

Велик број угледних званица присуствовао је прејасној свечаној премијери филма у бојама „Златан град“ у Уфину - театру „Београд“. На премијери су били претставници немачке Команде у Србији и претставници Српске владе, затим све водеће личности нашег културног живота, претставници штампе, књижевности, уметности, позоришта, и т. д.

Свечано вече почело је увертиром Сметанине „Продане невесте“. Увертиру ове популарне опере извео је са успехом Велики радио - оркестар под управом сондерфирера Освалда Бухолца. Затим је пред рампу изишао изасланик Дирекције за пропаганду Рајха Адолф Холцапфел и говорио о немачком филму, филмској техници, развоју филмске производње у Немачкој која постиже своје највеће успехе баш у доба рата, о високом уметничком нивоу ове филмске производње која је одавно претстала да буде један трговачки посао а постала средство за изражавање највиших уметничких идеја. Развој филмске технике такође је изванредан баш у Немачкој, што доказује овај филм у бојама који значи највиши домаћај у досадашњим стремљењима те врсте. Да су прилике дозвољиле, већ би сви филмови које Немачка сада снима били у бојама. Агфа - колор систем је победа немачке технике, једна велика прекретница у историји филма уопште.

Низ социјалних, психолошких и етичких проблема решио је Фајт Харлан са великим успехом, као што је са ојајним укусом решио декоративност једног филма у бојама. Тешко је рећи да ли је боље режирисано смењивање живих слика у природи или у ентерјеру (позориште). Мајсторска рука водила је камеру, мајсторски водила драматургију и, на крају, мајсторски синтетизовала техничке и сценске вредности овог филма. Одлично изабрани глумци, специјално Кристина Зедербаум и Еуген Клепфер, Ани Росар и Дањи Сервес, изванредни психолошки обрзи и првокласна игра карактерних актера — то су основне вредности ове филмске драме. Ефекти нове камере, пак нигде нису испадали из оквира једног складног, сталоженог па ипак врло емотивног драмског дела, већ су једну чаролију претворили у дражесну и укусну игру боја. „Златан град“ баш нас задивљује том потпуном хармонијом.

А.

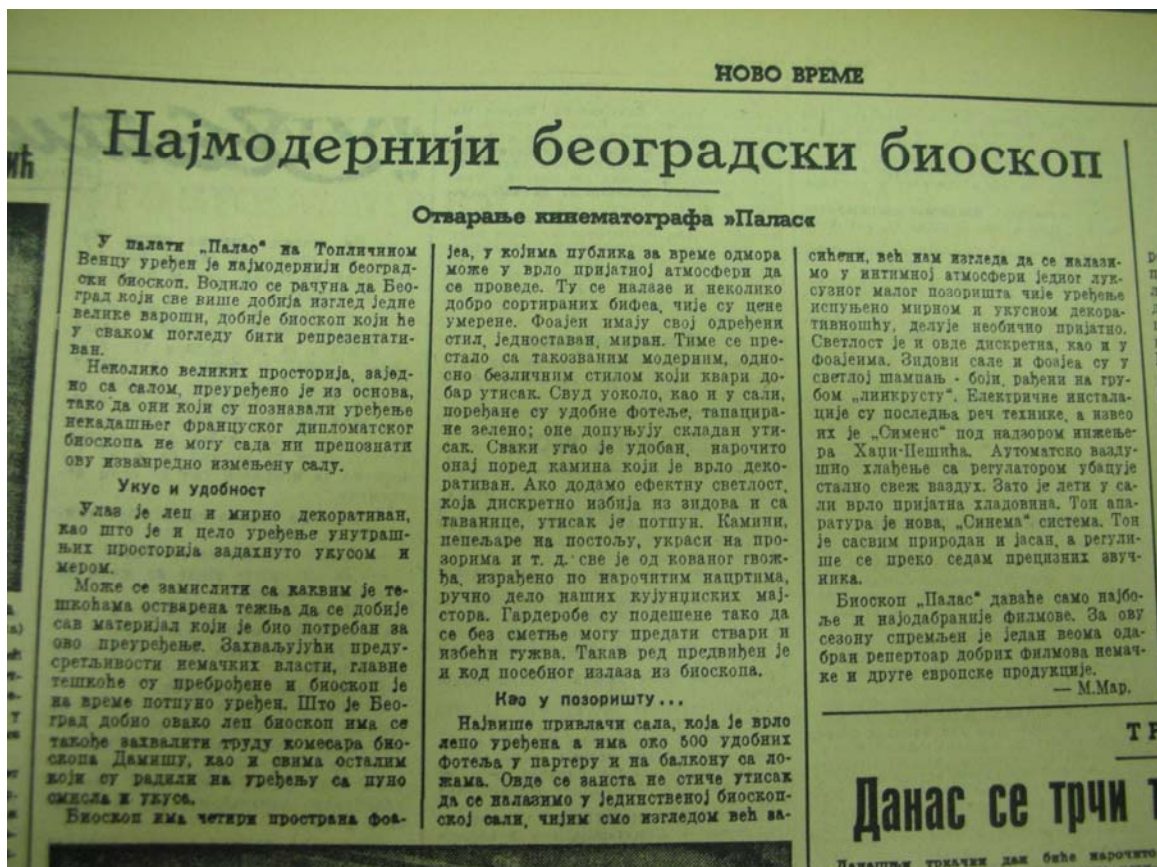
Оригинаалне игре

Милош Ристић појавиће се на Коларчевом народном универзитету 5 новембра са новим и одабраним балетским програмом. Ристић ће и овом приликом посведочити своје играчке способности. Сматра се бесумње за нашег најбољег балетског играча. Његова уметничка култура, укус, кореографска вештина којом је успео да постави оригиналне и ванредно успешне игре из класичног и модерног балета, наишле су на срдчан пријем код наше публике.

Одабран и занимљив програм, који ће се приказати, има све поменуте квалитете.

ПРЕТСТАВА ДЕЧЈЕГ ПОЗОРИШТА »СРБИЈА« ЗА СИРОМАШНУ ПЕПУ ПЕПИЊА

Фотографија 2: Извештај о гледаности филма Златан град

Фотографија 3: Извештај о отварању новог биоскопа Палас

ДОДАТАК: Премијера најновијих
вести са Источног фронта

КОРЗО

ТЕРАЗИЈЕ 5
ПАЛАТА ИЗВОЗНЕ БАНКЕ
ДАНАС У 1.15, 3.15 и 5.15 часова
Величанствено и монументално де-
ло о једној дивној и беспримерној
љубави

СОКО - ДЕВОЈКА

(Die Geierwally)

Врхунац лепоте и сјаја које се са-
мо једанпут види и преживљује
ХАНС Ф. ШЛЕТОВ и СЕН РИСТ
ДОДАТАК: Премијера — журнал

НОВАКОВИК

ПРВА САЛА

ДАНАС у 1 3 и 5 часова
ВИКТОР ДЕ СИКА
у великом пустиловном филму
ОТЕЛИ СУ ЧОВЕКА...?
Филм невероватне узбудљиве и
темпераментне радње. Проткан
руским балалајкама и дивним на-
политанским песмама.
ДОДАТАК: Вести са Источног
фронта

НОВАКОВИК

ДРУГА САЛА

ДАНАС У 1.15, 3.15 и 5.15 часова
Наша славна земљакиња

Доситијева 9, стан бр. 7.
5558, 1-1 (1)

ТРИГЛАВ

ДАНАС у 1.30, 3.30 и 5.30 часова
Ремек дело мађарске продукције
Филм из руског живота — дивне пе-
сме на мађарском и руском језику

СВАДБА У ТОПРИНУ

(Toprini nász)

Жена насилног властелина жељна
љубави и миловања помаже шпи-
јуну против свог мужа. — у гл. ул.

ЈАВОР ПАЛ
ТОЛНАЈ КЛАРА, КИШ ФЕРЕНЦ
— Ратни журнал —
Deutsche Wochenschau

АВАЛА

Услед огромног интересовања
САМО ЈОШ ДАНАС И СУТРА
у 3 и 5 часова

Бура смеха. — Врхунац лепоте
музике и хумора

Најлепша мађарска оперета
СВИРАЈ ЦИГАНИНЕ!..

Гл. ул.: ПАГЕР АНТАЛ,
љубимац жена
СИМОР ЕРЗЕБЕТ,
најлепша жена Мађарске
Суделује: најбољи пештански
цигански оркестар
ДОДАТАК: Последње вести са
Источног фронта

РЕХ

ПОЧЕТАК у: $\frac{1}{2}$ 2, $\frac{1}{4}$ 4 и $\frac{1}{6}$ 6 час.
Најлепша и најпикантнија жена

Фотографија 4: Део дневног репертоара у листу Ново време